

Samverkansgruppen SUHF - Migrationverket

Sammanställning av exempel på hur lärosäten motverkar eventuellt missbruk av uppehållstillstånd för studier

Inom ramen för samverkansgruppen mellan Migrationsverket (MiV) och SUHF var ett fokusområde i regleringsbrevet till både MiV och lärosätena 2023, att gemensamt identifiera åtgärder för att motverka missbruk av uppehållstillstånd för studier. Många goda exempel på hur lärosäten har arbetat med detta har identifierats. Föreliggande sammanställning lyfter några exempel på åtgärder som genomförts med avsikt att motverka eventuellt missbruk av uppehållstillstånd för studier samt bidra till att attrahera seriösa studenter med studieavsikt. Sammanställningen kan förhoppningsvis inspirera och stötta lärosäten i att fortsätta utveckla sin verksamhet.

Utbildningsutbudets vikt

Utbildningsutbudet är potentiellt en riskfaktor gällande eventuellt missbruk av uppehållstillstånd för studier. Det finns många goda exempel som minskat denna risk. Många lärosäten erbjuder enbart mastersprogram där behörighetskraven är minst examen på grundnivå om minst motsvarande 180 högskolepoäng. Många lärosäten erbjuder inte språkkurser eller andra kurser med endast krav på grundläggande behörighet. För lärosäten som är enfakultetsuniversitet erbjuds sällan ett överutbud av utbildningsplatser vilket också minskar risken markant för eventuellt missbruk av uppehållstillstånd för studier. Framväxten av kandidatprogram för internationell studentrekrytering är begränsad.

Många lärosäten har genomfört översyner av sitt utbildningsutbud för att identifiera sammanhang som eventuellt kan tänkas vara en väg in för studenter med bristande studieavsikt. Samarbetet mellan lärosätenas analysfunktioner kring studentrekrytering och uppföljning av studenter genomströmning och representanter för det akademiska utbudet är generellt väletablerat.

Marknadsföring av utbildningsutbud

Många lärosäten har handlingsplaner för internationell studentrekrytering som ofta fokuserar på att skapa förutsättningar för rekrytering av motiverade och välinformerade studenter. Den minsta gemensamma nämnaren är att studenter ska ha ambition och drivkraft att studera i ett annat land (Sverige) och vara redo att ta nästa steg i sin utveckling. Många lärosäten marknadsför sina utbildningsutbud och Sverige både vid exempelvis fysiska rekryteringsmässor internationellt och via digitala forum. En del lärosäten använder agenter men förstår också vikten av att skapa en professionell arbetsrelation med utvalda agenter där exempelvis "screening"/due diligence av agenter förekommer. Några lärosäten har valt att inte alls arbeta med agenter för att inte riskera oseriösa aktörer eller aggressiv marknadsföring.

Många lärosäten anger att kontinuerlig utvärdering och översyn av fokusländer vad gäller marknadsföring och rekrytering baseras på statistik från tidigare antagningsomgångar. Exempelvis nedprioriteras rekrytering i länder som redan har många anmälningar till mastersprogram för att fokusera på att öka rekryteringen från andra länder.

Svenska Institutet (SI) nämns som en trovärdig samarbetspartner i marknadsföringen av Sverige som studiedestination och vissa lärosäten deltar i rekryteringsaktiviteter som SI anordnar internationellt och digitalt.

Ansöknings- och antagningsprocessen

Det finns många exempel på åtgärder som lärosätena har genomfört för att fokusera på studenter med studieavsikt:

- Tidigarelagda betalningsdeadline.
- Tidigarelagd handläggning av stipendieansökningar.
- Aktiv hantering av återbud via den nya studieavgiftsfunktionaliteten i Ladok för nyantagna som inte betalat studieavgiften inom avsatt tid.
- Rektorsbeslut om strikt hantering av sista betal-/ankomst-/registreringsdag för studieavgiftsskyldiga studenter med hänvisning till återkallelseförbehåll. Innebär att den student som inte betalat/registrerat sig/ankommit på angivet datum förlorar sin studieplats.
- Helårsbetalning för förstaårsstudenter bosatta i vissa länder, för att uppvisa betalningsförmåga av studieavgift.
- Kortbetalning vid inbetalning av studieavgift från länder med icke fungerande banksystem.
- Universitetsgemensam sista dag att påbörja utbildning/sista registreringsdag.
- Skärpta rutiner kring sista dag att betala studieavgiften - att SUHF:s rekommendationer följs strikt.
- ID-krav och fysisk närvaro för första kursregistreringen.
- En sista dag att ankomma till Campus, samt en obligatorisk fysisk "avprickning" av alla studenter utan svenskt personnummer på plats, from HT2023.

Informationsinsatser

I arbetet med internationell studentrekrytering nämns ofta vikten av att hantera förväntningar. Det kräver god omvärldsbevakning och proaktivt arbete med att exempelvis bevaka olika samtalsforum på sociala medier.

Lärosäten arrangerar ett flertal webinarier för presumtiva studenter avseende hur anmälan/ansökan görs, kring behörighet, ansökan om uppehållstillstånd för studier etc. samt skickar ut nyhetsbrev.

Några lärosäten har även anställt särskilda migrationssamordnare som bl.a. arbetar med informationsinsatser till såväl programdirektörer inom lärosätet som studenter gällande migrationsrättsliga riskerna med att inte följa sin studieplan, bland annat avseende möjligheten att få jobbsökartillstånd enligt 5b kap. 8 § utlänningslagen. Erfarenhet från dessa lärosäten visar att det är av stor vikt att lärosäten har en person med kontakter och erfarenhet av migrationsrättsliga aspekter.

Analys och uppföljning av genomströmning

Många lärosäten har rigorös uppföljning av studenternas studieaktivitet för att säkerställa att de också fullföljer den studieplan som de kom hit för och faktiskt är aktiva studenter. Analysen av genomströmning syftar också styra bort studentrekryteringen från länder med stora andel studieavhopp. Analys av dessa parametrar har även inneburit förändrade bedömningar av behörighetskrav gällande exempelvis engelska. Det tidigare undantaget för engelska för studenter med tidigare utbildning med engelska som undervisningsspråk har tagits bort.

Vid lärosäten sker även uppföljning med utbildningsprogram som har avhopp av studenter i syfte att förfinas urvalsprocessen då vissa lärosätens utbildningsprogram rankar antagna studenter utifrån personligt brev/*summary sheet/statement of purpose* som studenten inkommer med som del av ansökan.

Samverkan med Migrationsverket

Under 2019 – 2023 pågick ett pilotprojekt mellan några lärosäten och Migrationsverket (MiV) där tvååriga uppehållstillstånd för studier utfärdades. De fem deltagande lärosätena (UmU, KTH, JU, LU och LnU) visade vid samtliga stickprovstillfällen under pilotens gång en felfri (100%) rapporteringsfrekvens. MiV fattade därför beslut att gå vidare med en ny nationell standard om tvååriga uppehållstillstånd för studier för studieavgiftsskyldiga studenter. MiV valde att ta fram, och teckna, överenskommelser med berörda lärosäten för att säkerställa en fortsatt rapporteringsplikt. Överenskommelsen inbjuder till fortsatt dialog mellan lärosäten och MiV vilket är mycket positivt.

Önskemål om utökad dialog mellan Migrationsverket och (berörda) ambassader

Lärosäten har identifierat att utskick av uppehållstillståndskorten till ambassader kan ta upp till fyra veckor före korten når ambassaderna. Ett förslag vore därför att ambassader "viserar in" studenterna som beviljas uppehållstillstånd för studier (dvs ger en visering) och att studenter ordnar med UT-kortet på plats i Sverige. Lärosätena önskar också lyfta vikten av att Migrationsverket och de utländska beskickningarna har en utökad dialog för att planera ambassadernas sommarbemanning för att effektivisera processen.

Lagstiftning

Det har under åren inkommit ett antal förslag från lärosäten gällande ändringar i lagstiftning för att motverka eventuellt missbruk av uppehållstillstånd för studier. Under 2024 kom regeringspromemorian *Bättre migrationsrättsliga regler för forskare och studenter Ds 2024:31*. Utredningen hade i uppdrag att utreda frågan om förbättrade förutsättningar för utländska doktorander och forskare att verka i Sverige och säkrare bedömningar av uppehållstillstånd för studier. Många av förslagen från lärosätena är inkluderade i promemorian, t.ex. begränsning av antal timmar i veckan för arbete. Andra förslag som insamlats är statusbyte till annat uppehållstillstånd/arbetstillstånd först efter examen, inte efter 30 hp och att det bör vara obligatoriskt med försäkring för medföljande vuxna och barn som del av uppehållstillstandsprocessen. Ytterligare förslag är att familjemedlemmars ansökan om uppehållstillstånd (UT) handläggs efter att huvudsökanden beviljats UT och påbörjat studierna i Sverige samt ändra i utlänningsförordningen för att göra det möjligt att återkalla uppehållstillstånd för medföljande till student.